

FÖRSLAG OM REFORMERAD SKOLPENG

LINNEA LINDQUIST
OBEROENDE SKOLDEBATTÖR

rektor_linnea@hotmail.com
073-9827899

PRESENTATION

Till vardags arbetar jag som skolledare i ett av Sveriges särskilt utsatta områden, även om jag föredrar att kalla dem för särskilt givande områden att arbeta i.

De senaste fem åren har jag ägnat all min fritid åt att kartlägga och nagelfara skolsystemet in i dess minsta beståndsdelar. Jag har till dags datum läst drygt 1100 skolbudgetar och 2022 gick jag även igenom alla 290 kommunala resursfördelningsmodeller.

Jag arbetar med de elever som har allra svårast förutsättningar att klara grundskolan med godkända betyg och det är för dem jag driver den här kampen. Jag är övertygad om att en mer likvärdig och rimlig finansiering för grundskolan är möjlig att få på plats.

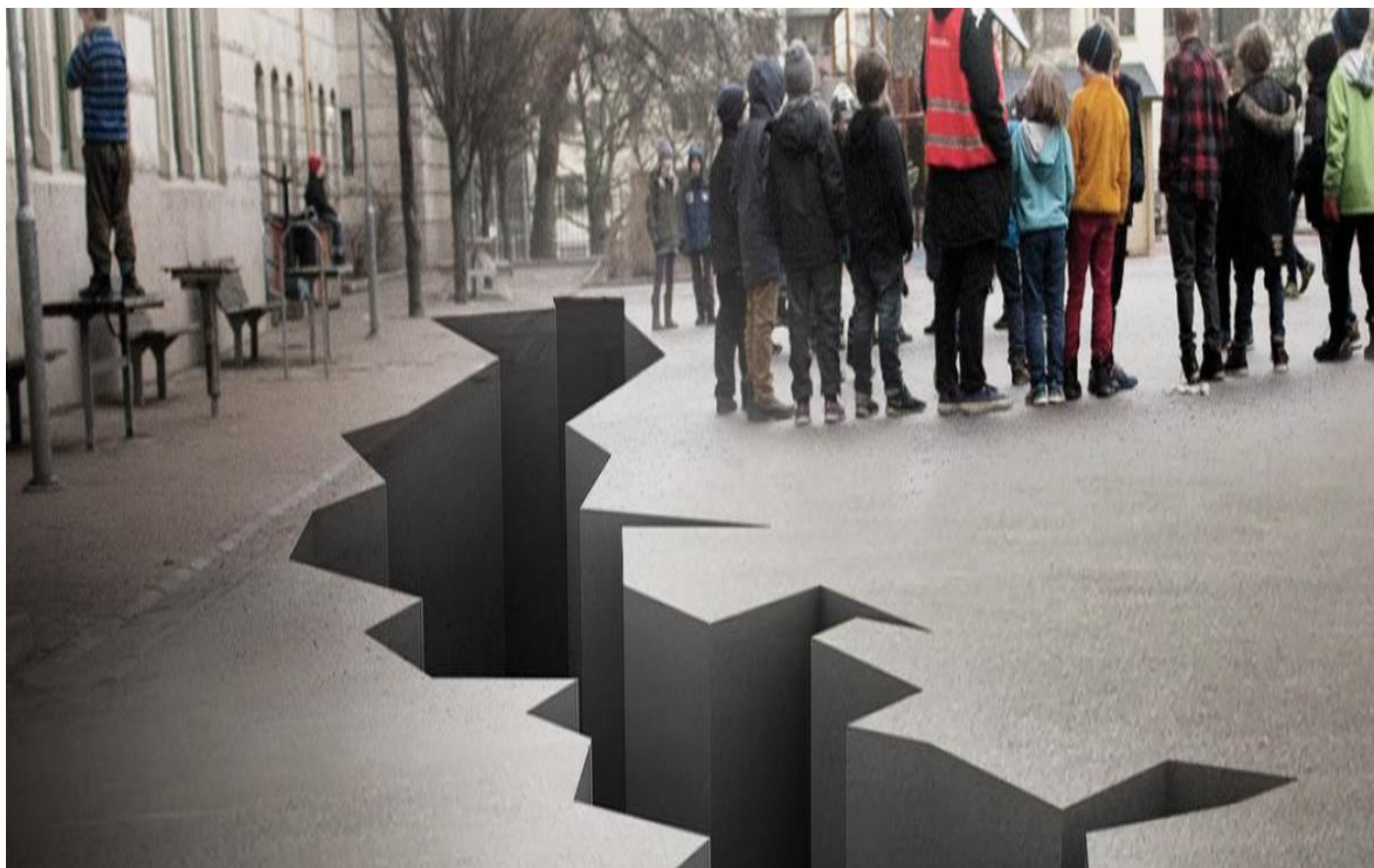
För elevernas skull.

INLEDNING

Under mina 16 år i förskolor och skolor i särskilt utsatta områden har jag sett hur skolsegregationen har förvärrats. Som lärare såg jag hur elevunderlagets sammansättning förändrades och som rektor blev det tydligt att skolan inte kan vara kompensatorisk när finansieringen till grundskolan inte fungerar.

Det förslag jag redovisar i den här rapporten har jag lagt ner mycket tankearbete på. Jag har pratat med ekonomer och andra sakkunniga personer inom resursfördelning som ställer sig positiva till mina förslag.

Jag tror att det förslag jag presenterar kommer öka likvärdigheten inom grundskolan. Jag tror att det kommer säkra överlevnaden för skolor i glesbygdsområden, oavsett om de drivs som kommunal skola eller av enskild huvudman. Slutligen tror jag att det kommer ge skapa förutsättningar för grundskolan att bli kompensatorisk på riktigt.

BAKGRUND

Hemkommunen har utbudsansvar vilket innebär att de har lagstadgat ansvar att tillhandahålla skolplacering åt alla invånare, i alla geografiska delar av en kommun. Utbudsansvar är samma sak som huvudmannansvar. Det är främst ansvaret att tillhandahålla skolplacering i alla geografiska delar av en kommun som skapar merkostnader eftersom alla invånare i en kommun inte bor på samma geografiska plats och därför kommer vissa skolor alltid fylla klasserna medan andra skolor i utkanten av en kommun alltid kommer ha överskott på skolplatser. Det i sin tur skapar problematiska delningstal för skolorna, det vill säga att det inte går att slå ihop eller dela på klasser eftersom det blir för få eller för många elever per klass. Det är inte främst att hålla beredskapsplatser som är kostnadsdrivande eftersom det givetvis kostar lika mycket oavsett vilka som håller platser. Det som driver upp skolpengen är kravet på att ha skolor i alla geografiska delar av en kommun. Kostnaden för kommunens skolstruktur ökar i takt med att allt fler elever fullgör sin skolgång hos enskilda huvudmän eftersom det blir allt fler tomma skolplatser i kommunens skolor. Eftersom vi har skolplikt i grundskolan måste någon ha ansvar för att säkerställa att alla elever har en skolplats och det ansvaret har staten givit till elevernas hemkommuner.

När en enskild huvudman etablerar sig måste hemkommunen betala för samma elever tre gånger.

1. Bidrag (skolpeng) till den huvudman eleven går till.
2. Betala för den tomma skolplatsen som uppstår vid skolbytet.
3. Betala ut extra skolpeng när genomsnittskostnaden per elev ökar i hemkommunens verksamhet. Då ska enskilda huvudmän ersättas för den ökade kostnaden.
4. Betala retroaktiv ersättning till enskilda huvudmän när hemkommunen får underskott på grund av tomma skolplatser.

I skollagstiftningen används inte ordet skolpeng, ersättningen benämns som bidrag men eftersom skolpeng är det begrepp som används i diskussioner kring skolans finansiering använder jag begreppet skolpeng för att den som läser ska förstå vad jag menar. Grundbeloppet är det bidrag som ska fördelas per individ till enskilda huvudmän beräknat på kommunens genomsnittskostnad per elev. Oavsett hur kommuner utformar ersättningen i sin egen verksamhet ska de beräkna genomsnittskostnaden per elev och ersätta enskilda huvudmän med motsvarande belopp för varje elev som eleverna som går i enskilda verksamheter. Grundbeloppet ska täcka kostnaden för undervisning, lärare, skolläda och stöd till elever. Det ska täcka kostnader för lärverktyg, läroböcker, litteratur, datorer, maskiner som används i undervisningen, skolbibliotek, studiebesök och liknande kostnader. Det ska täcka kostnader för elevvård, medicinska, psykologiska eller psykosociala insatser, måltider, livsmedel, personal, transporter och därmed sammanhängande administration och liknande kostnader. Enskilda huvudmän får en schablon för administrativa kostnader som ska beräknas till tre procent av grundbeloppet. De får även en schablon för mervärdesskatt på sex procent. Lokalkostnader ingår också i skolpengens grundbelopp men inte ersättning för amortering.

För en elev i en kommunal grundskola är snittkostnaden 117 000 per år och för en elev i en fristående grundskola är snittkostnaden 107 000 kronor. Skillnaden i kostnad per elev utgörs av skillnader i elevstruktur mellan kommunala och enskilda huvudmän, gruppstorlekar och lärarnas lönenivåer. Differensen på 10 000 per elev har inget med huvudmannansvaret att göra. Det är inte kostnaden för att undervisa i geografi som skapar merkostnader för hemkommunerna, utan att ordna fram skolplatser till alla invånare.

En skolas utgifter är till 90 procent fasta, till exempel hyreskostnader och löner medan intäkterna är hundra procent rörliga eftersom majoriteten av kommunerna ersätter sin egen verksamhet med skolpeng per elev. Det behövs lika många klassrum, slöjdsalar och lärarresurser oavsett elevantal i klasserna. När en elev börjar hos en

enskild huvudman tappar kommunen hela skolpengen medan merparten av de fasta kostnaderna finns kvar hos skolenheten.

Alla huvudmän har myndighetsansvar vilket betyder att de ska fördela resurser efter elevernas behov. Det gäller såväl på huvudmans – som på rektorsnivå. Huvudmannansvar, alltså att tillhandahålla skolplatser och myndighetsansvar, alltså att fördela resurser efter elevernas behov ska inte blandas ihop eftersom det är olika ansvar med olika syften och funktion.

Inför varje nytt budgetår ska kommunen fatta beslut om bidrag till enskilda huvudmän utifrån den genomsnittliga kostnaden per elev i den egna verksamheten. Skolpeng per elev enbart är reglerat för enskilda huvudmän, kommuner kan välja att fördela resurser till sin egen verksamhet på annat sätt, till exempel genom klassbaserad ersättning där man ersätter per skolklass och inte per elev. I en kommun kan skolpengen vara 100 000 kronor per elev och år och i grannkommunen kan skolpengen vara 85 000 kronor per elev och år. I skollagen står det att kommunen – och rektorerna ska fördela resurser efter elevernas behov men det står inte beskrivet hur det ska gå till.

För att enskilda huvudmän ska göra överskott på varje elev måste de bedriva undervisning till lägre kostnad per elev jämfört med kommunens genomsnittliga kostnad. Det gör man bland annat genom att ha fler elever per klass och lägre andel behöriga lärare än kommunens snitt. I vissa kommuner är skillnaden stor vad gäller lärarbehörighet där en enskild huvudman kan ha 40 procent behöriga lärare medan kommunen har ett snitt på 90 procent. Det gör att kommunen har en högre lönekostnad för lärare jämfört med den enskilda huvudmannen som har lägre andel behöriga lärare. Trots det får enskilda huvudmän ersättningen utifrån kommunens snitt och då uppstår överskott. Enskilda huvudmän och då främst skolkoncerner använder överskottet till expansion. Enskilda huvudmän får ersättning för hemkommunens snitt på skolgårdar, skolbibliotek, elevhälsa och specialsalar trots att de har dessa i mindre omfattning än kommunens skolor. Det gör att enskilda huvudmän är överkompenserade i flera led.

Ingen elev har en individuell skolpeng, elever genererar skolpeng till huvudmannen som fördelar resurser till sina skolenheter utifrån sin resursfördelningsmodell. Det är upp till varje huvudman att bestämma hur man fördelar resurser. I år har jag läst alla kommunala resursfördelningsmodeller för att ta reda på hur kommuner fördelar resurser utifrån socioekonomiska faktorer. Jag gör skillnad på resurstilldelning och resursfördelning.

Långtidsutredningen har undersökt skillnaderna mellan skolor och vilka elever som går i vilka skolor. Utredningen menar att – skolor med de allra svagaste förutsättningarna finns i både storstadsområden och på landsbygd¹ är vi bortser från den absoluta botten av fördelningen är dock de svaga skolorna framför allt belägna i landsbygdskommuner. Skolorna med de bästa förutsättningarna är till stor del belägna i storstäder. Bland de fem procent av eleverna som går i de starkaste skolorna går över 80 procent i en storstadsskola. Denna fördelning av skolförutsättningar avspeglar i stort de socioekonomiska skillnaderna mellan stad och land i Sverige. Ytterst få av skolorna med svagt elevunderlag är fristående, men i den övre delen av skolförutsättningsfördelningen finns många fristående skolor. Bland de fem procent av eleverna som går på skolor med de absolut bästa förutsättningarna går cirka 50 procent på en fristående skola.

Huvudmännen är fria att utforma sina resursfördelningsmodeller som de önskar och det finns inte någon egentlig reglering av hur resurser ska fördelas i skollag och skolförordning. Det enda kravet är att skolpengens grundbelopp ska vara lika mellan kommunala och enskilda huvudmän och att huvudmän och rektorer ska fördela resurser efter elevernas behov. Det finns många kommuner som inte har en resursfördelningsmodell, eftersom kommunen är liten med bara en eller två grundskolor. De minsta kommunerna har ofta anslagsfinansiering, där rektorerna äskar medel inför varje nytt budgetår utifrån sin skolas specifika behov. Det finns stöd för kommunerna när de utformar sin modell för strukturersättning.

¹ SOU 2019:65 s. 74–75 Långtidsutredningen.

Alla kommuner har olika resursfördelningsmodeller och medan en del kommuner tar kostnaden för skollokaler centralt, lägger andra den kostnaden på skolorna. En del kommuner har cirka 50 procent avdrag på nämndavdraget för skolorna, medan andra har cirka 20 procent. När man anger att kostnaden tas centralt, tas den alltid från nämndbidraget och de resurser som hade kunnat gå till skolorna. Kommunerna har 86 olika sätt att räkna fram socioekonomiskt index för skolor vilket gör att det inte går att jämföra kommuner. Det går inte att se vilken effekt respektive resursfördelningsmodell har för eleverna i kommunen. Medelstora och stora kommuner har ofta en resursfördelningsmodell som är enkel att förstå, vilket underlättar en neutral resursfördelning med högt mått av legitimitet för modellen.

Grundskolan har ett kompensatoriskt uppdrag, vilket i korthet betyder att skolan ska kompensera för det hemmet inte kan ge. I skollagen skriver man att – En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen”². Det kan till exempel vara stöd i studierna utanför skoltid, utökat föräldrasamarbete och stöd på gruppnivå på skoltid för att ge eleverna goda förutsättningar att klara grundskolan med fullständiga betyg. Skolans kompensatoriska uppdrag är ofta omfattande och skiftar beroende på elevunderlaget, men det är inte definierat i skollagen vad det innebär.

Strukturersättningens syfte är inte att minska skolsegregationen utan att mildra effekterna av den. Skolsegregationen kan vi inte minska enbart med monetära resurser, det behövs en rad olika insatser. När man omfördelar en del av skolpengens grundbelopp i strukturersättning, tar man en del av skolpengens grundbelopp och omfördelar det utifrån varje skolas socioekonomiska index. Enskilda huvudmän får del av strukturersättningen på samma villkor.

De faktorer som påverkar kommunernas strukturersättning är i varierande grad

- föräldrarnas utbildningsnivå
- utländsk bakgrund
- ursprungsland
- antal år i Sverige
- försörjningsstöd
- folkbokföringsadress
- kön
- elevernas resultat de senaste två åren
- familjekonstellation, dvs om eleven bor med en eller båda föräldrarna
- eleven bor inte med någon av sina vårdnadshavare.

När kommuner ska räkna fram hur de ska fördela resurser utifrån socioekonomiska faktorer, räknar de fram ett socioekonomiskt index för varje skola. Kommuner som baserar omfördelningen på en fast procentsats samt anslagsfinansiering har ofta ett index för varje skola. Även om de flesta kommuner har med samma parametrar i sitt index har olika faktorer olika prioritet vilket gör att de får olika utfall i resurstilldelningen till respektive skolenhet. Det finns kommuner som fördelar resurser utan något index utan de ger lika mycket till alla elever i kommunen vilket inte är i enlighet med gällande lagstiftning eftersom elever med till exempel svenska som modersmål inte bör generera till exempel ersättning för studiehandledning på modersmålet.

Det finns kommuner som har avancerade regressionsmodeller och kommuner som frågar rektorerna om deras behov och fördelar resurser utifrån rektorernas önskemål. Eftersom det finns 86 olika sätt att definiera sina socioekonomiska index går det inte att jämföra kommuner med varandra. En del kommuner utgår från att det är föräldrarnas utbildningsbakgrund som genererar index medan andra utgår från faktorn utländsk bakgrund.

² Skollagen kap 1 § 4.

Av Sveriges 290 kommuner är det 57 procent som omfördelar en del av skolpengen utifrån socioekonomiska faktorer. Det är:

- 115 kommuner som omfördelar resurser utifrån en fast procentsats
- 45 kommuner som har anslagsfinansiering
- 5 kommuner som använder dialogmodellen.

Fördelningen 2022 ser ut på följande sätt:

1–5 %	6–10 %	11–15 %	16–19,5 %	20 %
56 kommuner	34 kommuner	11 kommuner	4 kommuner	10 kommuner
Procent: 1,1 1,5 2 3 4 5	Procent: 6 7 7,5 8 9 9,5 10	Procent: 11 12 15	Procent: 18 19 19,3 19,5	Procent: 20

En annan modell för strukturersättning som används är anslagsfinansiering och dialogmodellen. De kommuner som använder dialogmodellen är små kommuner som har möjlighet att föra samtal med varje enskild rektor om skolornas behov.

Anslagsfinansiering	Dialogmodellen
12 kommuner under 5 miljoner/år 12 kommuner mellan 5–10 miljoner/år 21 kommer över 10 miljoner/år	Fem kommuner som fördelar mellan 1,5 miljoner och 5 miljoner utifrån de behov rektorerna har.

Det går att urskilja mönster för vilken form av modell för strukturersättning som ger bäst effekt för eleverna. Det är dock inte en absolut sanning, eftersom det trots allt beror på kommunernas förutsättningar.

- Kommuner som använder sig av dialogmodellen beskriver att de får effekt av strukturersättningen.
- Kommuner som omfördelar mellan 18–20 procent av skolpengen beskriver att de får bra effekt av strukturersättningen.
- Kommuner som omfördelar mellan 10–17 procent beskriver att de får någorlunda bra effekt.
- Kommuner som omfördelar 5–9 procent beskriver att de inte får avsedd effekt.
- Flera kommuner som omfördelar under fyra procent skriver att strukturersättningen är för låg för att ge någon effekt i verksamheten.

Kommunernas resursfördelningsmodeller är en djungel. Det går inte att säga vilken modell som ger bäst effekt och det går inte att säga att de bidrar till förbättrade skolresultat.

Det gör att kommunernas sätt att fördela resurser ifrågasätts av enskilda huvudmän eftersom det ofta är svårt att förklara hur man har tänkt.

FÖRSLAG FÖR EN MER LIKVÄRDIG RESURSFÖRDELNING

Huvudmannaansvar

Hemkommunernas huvudmannaansvar är med nuvarande lagstiftning helt ofinansierat.

Det betyder att det inte utgår någon ersättning till hemkommunerna för de merkostnader som ansvaret att tillhandahålla skolplatser medför för hemkommunerna.

Anledningen till att grundbeloppet behöver differentieras och inte hanteras utanför beräkningen är för att, om man behåller bidrag på lika villkor och sedan hanterar hemkommunernas merkostnader utanför beräkningen måste man tillföra ytterligare resurser till grundskolan. De nya resurserna kommer dock inte att gå till undervisning utan till att fortsätta överkompensera enskilda huvudmän för ett ansvar de enligt lag inte har.

Bidraget till enskilda huvudmän differentieras

1. Skolverket beräknar varje kommuns kostnad för utbudsansvaret och hemkommunen gör avdrag på motsvarande summa till enskilda huvudmän. Hemkommunen gör samma avdrag under tre år för att skapa förutsägbarhet och långsiktighet för enskilda huvudmän. Avdragets storlek och beräkning kan inte överklagas. Efter tre år gör Skolverket en ny uträkning och justerar avdraget för kommande treårsperiod för respektive kommun om kostnaden har minskat eller ökat för hemkommunen.

2. Begreppet huvudmannaansvar för utbud införs i lagstiftningen för att undvika sammanblandning med myndighetsansvar.

En nationell norm för småskalighet införs

Sverige är ett land med olika kommuntyper. Vi har stora städer och geografiska områden som är glesbefolkade. Det ställer krav på skolsystemet att kompensera för småskalighet.

I flera kommuner använder man begreppet strukturersättning för att kompensera för småskalighet vilket inte är förenligt med lagstiftningen eftersom ersättning för småskalighet är ett huvudmannaansvar medan strukturersättning är ett myndighetsansvar.

3. Ingen skola ska oavsett huvudman understiga 40 elever i årskurserna F-3 och inte under 50 elever i årskurs 4–9. Anledningen till normen på 40/50 elever är att det är ett delningstal som skapar ekonomisk stabilitet trots småskalighet. Med två/tre klasser på en skola med 20/25 elever i varje klass finns förutsättningar för lärare att bedriva kvalitativ undervisning.

Undantag ska göras om geografin är på ett sådant sätt att elever får orimligt långt till sin skola om en skola som understiger 40/50 elever läggs ner. Det kan till exempel handla om avlägsna områden i fjällvärlden.

Skolverket avgör om avsteg ska ske från normen för småskalighet. Undantaget utvärderas var tredje år.

4. Jag föreslår statlig ersättning för mindre skolenheter som beräknas genom att hemkommunen räknar ut mellanskillnaden mellan kostnaden för elever i de skolor som ligger inom och utanför normen för småskalighet. Enskilda och kommunala huvudmän har rätt till bidrag för mindre skolenheter på lika villkor där enskilda huvudmän ersätts på lika villkor som kommunens mellanskillnad mellan elever inom och utanför den nationella normen för småskalighet. Kommuner med skolor inom normen för småskalighet ersätts med ett statligt

huvudmannabidrag som söks och återrapporteras från Skolverket tre år i taget. Skolverket betalar ut den statliga ersättningen direkt till huvudmännen.

5. Begreppet statligt finansieringsansvar för småskalighet införs i lagstiftningen.

Myndighetsansvar

Strukturersättning är ett myndighetsansvar och syftet är att kompensera för elevers olika förutsättningar. Det finns 86 olika sätt att räkna fram socioekonomiskt index vilket gör att det inte går att jämföra kommuner eller följa upp effekten av strukturersättningen. Med nuvarande lagstiftning går det inte att sätta ett likamedtecken mellan hög strukturersättning och förbättrade kunskapsresultat. En kommun kan ha en hög procentomfördelning av grundbeloppet men ändå inte få ut en bra effekt eftersom indexet är konstruerat på ett sätt som riktar resurser till de skolenheter som inte har svårast förutsättningar.

Ett nationellt index för socioekonomiska faktorer införs för samtliga huvudmän.

1: Statistiska Centralbyrån, SCB får i uppdrag av regeringen att ta fram nationellt socioekonomiskt index med en skala på 50–300. De skolorna med gynnsamma elevunderlag ligger under 50 och de skolorna med allra svårast förutsättningar ligger upp till 300 i socioekonomiskt index. Medeltalet ska vara 100. Indexet ska vara enkelt att förstå och använda för små kommuner och mindre enskilda huvudmän som har begränsade resurser inom ekonomi och statistik. En särskild avdelning på SCB införs för att stötta huvudmän i implementerandet av det nationella socioekonomiska indexet.

Hemkommunerna och enskilda huvudmän ska använda samma socioekonomiska index.

Ett nationellt index ska innehålla parametrarna

Föräldrarnas utbildningsnivå.

Anledningen till att det är prioritet ett är att föräldrarnas utbildningsnivå står för mer än 50 procent av elevernas samlade meritvärde. Det gör att den faktor som främst påverkar hur det går för eleverna i skolan är föräldrarnas utbildningsnivå.

Elevomsättning

I dagsläget är det inte någon kommun som har med faktorn elevomsättning i sitt socioekonomiska index. Det påverkar eleverna negativt när de byter skola ofta. De elever som flyttar ofta behöver mer stöd i skolan att komma i kapp. Eftersom vi inte har bestämt när vi läser vilket kunskapsområde missar elever som byter skola ofta hela kunskapsområden.

Antal år i Sverige

Denna faktor ersätter schablonersättning för nyanlända. På så sätt blir ersättningen mer rättvis och överskådlig.

Bostadssituation, förstahandskontrakt, andrahandskontrakt eller inneboende.

Elevomsättning är en stor utgiftspost för skolor i områden med hög grad av bostadssegregation där få invånare har förstahandskontrakt eller äger sin bostad. Det får konsekvensen att resurser som borde gå till särskilt stöd till elever i stället går till att finansiera tomma skolplatser. För att skapa en tröghet och förutsägbarhet i systemet ska elevomsättningen utvärderas vart tredje år och ett genomsnitt skapas för respektive skolenhet.

Andel vårdnadshavare med försörjningsstöd.

Utländsk bakgrund

Utländsk bakgrund är inte en faktor som direkt påverkar skolresultaten därför ska den ligga som prioritet fem.

3: Skolverket får i uppdrag att utifrån nationellt socioekonomiskt index indexera alla grundskolor i Sverige och fatta beslut om vilken strukturersättning respektive skola ska erhålla.

Beslutet om beslutat index och ersättning kan ej överklagas.

4: Likvärdighetsbidraget omvandlas till statlig strukturersättning som kopplas till nationellt index för socioekonomiska faktorer.

Bidraget omvandlas till en nationell norm för omfördelning av skolpengens grundbelopp. Med dagens system omfördelar den kommun som omfördelar lägst andel av skolpengens grundbelopp utifrån socioekonomi omfördelar 1,1 procent. Den kommun som omfördelar högst andel ligger på 20 procent.

Likvärdighetsbidraget blir ett riktat indexerat bidrag som betalas ut direkt till skolenheterna utifrån Skolverkets indexering av respektive grundskola i Sverige. Strukturersättningen betalas ut i treårsperioder vilket skapar förutsägbarhet och långsiktighet. Indexeringen utvärderas var tredje år och utifrån hur indexeringen förändras justeras bidraget. Statsbidraget betalas ut i cykler av tre år vilket skapar förutsägbarhet och långsiktighet i finansieringen för de skolorna med svårast förutsättningar. SCB får i uppdrag av regeringen att arbeta fram en lathund på hur kommunerna ska använda det nationella indexet.

Bidraget ökar till 10 miljarder per år i treårsperioder.

5: Begreppet myndighetsansvar för socioekonomi införs i lagstiftningen för att förtydliga att ersättningen bara får användas för att kompensera för elevernas olika livschanser.

ANDRA NÖDVÄNDIGA REFORMER

Avskaffa den fria etableringsrätten

Regeringen ger Skolinspektionen i uppdrag att avslå ansökningar från enskilda huvudmän om det får negativa ekonomiska konsekvenser för kommunernas skolor under en treårsperiod från planerad etablering.

När det inte finns elevunderlag för fler skolenheter ska inte nya etableringar eller expansion beviljas.

Kommunernas konsekvensbeskrivningar ska väga tyngre än enskilda huvudmäns syfte med etablering.

Gemensamt skolval

Det finns inte något fritt skolval i Sverige. Det föräldrar gör är att de önskar skolplacering för sina barn och sedan blir barnen placerade utifrån sina önskemål och skolornas kapacitet. I skoldebatten blandas önskemål om skola ihop med skolplacering. Oavsett hur man organiserar skolplaceringarna kommer de att föregås av önskemål. Ett gemensamt skolval utan kö som urvalskriterium kan därför inte begränsa valfriheten för föräldrar och elever.

Med nuvarande lagstiftning har enskilda huvudmän rätt att använda sig av kö som urvalskriterium, vilket paxar skolplatser på förhand. Vi vet också att det främst är föräldrar med lång utbildning som använder det fria skolvalet och aktivt önskar skola till sina barn. Det är alltså föräldrar som kan regelverket som gynnas av valfriheten, något som också utvärderingar av till exempel IFAU har bekräftat³. Jag tror att det är bättre att ha samma förutsättningar för alla huvudmän och att skolvalet administreras centralt, något som bland annat konkurrensverket förordar⁴. Efter valfrihetsreformerna på 90-talet har en policyförändring följt. Tidigare var skolan ett gemensamt samhällsansvar. 30 år senare är ansvaret för skolan individens och föräldrar förväntas genom sitt fria val (önskemål) av skola ta ansvar för sina barns framtid. I förlängningen betyder detta emellertid också att ett misslyckade i skolan förs tillbaka på eleven och föräldrarnas ansvar eftersom de valt fel skola. Det vilar ett tungt ansvar på föräldrarnas axlar.

Inför ett gemensamt skolval utan köer

Låt Skolverket via sina regionala kontor administrera skolvalet

Avskaffa möjligheten till riktad reklam för enskilda huvudmän

Nytt betygssystem

Nuvarande betygssystem är vidöppet för korruption. Det beror på att betyg är myndighetsutövning samtidigt som det är ett konkurrensmedel mellan skolor. För att komma till rätta med betygsinflationen måste betygssystemet göras om i grunden.

Jag föreslår att Skolverket får i uppgift att arbeta fram förslag på ett betygssystem som inte går att fuska i.

³ 2015 Anders Böhlmark, Helena Holmlund och Mikael Lindahl, IFAOU, "Skolval och skolsegregation

⁴ Konkurrensverkets remissvar på SPU 2020:28 Dnr 441/2020

Slutord

När riksdagen röstade ner förslagen om reformerad skolpeng och skolval i juni 2022 blev jag först ledsen. Jag brukar tänka att vid en motgång är det bara att bryta ihop och gå vidare så det gjorde jag. Nu har vi en borgerlig, konservativ regering som tydligt deklarerat att de inte kommer genomföra några förslag som kommer försämra förutsättningarna för enskilda huvudmän. På utbildningsdepartementet sitter det politiker från partiet Liberalerna som ska försöka få det att se ut som att de bedriver liberal skolpolitik. Jag menar dock att partiet Liberalerna inte ska blandas ihop med liberalism eftersom de inte har något med varandra att göra. De förslag som presenteras i Tidöavtalet kommer inte skapa bättre förutsättningar för skolorna eftersom de redan finns på plats, eller är verkningslösa.

Jag menar att skolsystemet bygger på illiberala principer eftersom det inte finns reell valfrihet för föräldrar när skolplatser är paxade i förväg. Det är inte liberalt att ha ett skolsystem där konsekvensen av Anna och Kalles skolval blir att Ahmed och Fatima blir av med sin lästräning. Det blir konsekvensen av nuvarande lagstiftning och därför måste lagstiftningen reformeras. Några skolkoncerners bröd blir i praktiken den kommunala skolans död. Det är med detta som bakgrund som jag lägger fram de förslagen som jag presenterade på DN debatt 22 12 02/22 12 03 och som du precis läst i den här skriften.

Det finns inte några förslag som är perfekta. Det finns saker som behöver skruvas på och utredas noga innan de införs. Jag har dock en förhoppning om att mina förslag kan lösa upp politiska knutar, avsluta det skolpolitiska skyttegravskriget som pågått i flera år och jag tror att förslagen har möjlighet att samla en majoritet i Sveriges riksdag. Mina förslag säkrar finansiering för skolor med småskalighet samtidigt som de allra minsta skolorna slås ihop för att skapa ekonomisk stabilitet. Mina förslag säkerställer att huvudmän ersätts efter ansvar och att staten tar ett helhetsgrepp kring myndighetsansvaret.

Det jag framför allt vill med förslagen är att vi skolledare ska få långsiktiga förutsättningar. Att bedriva skolverksamhet är ett maratonlopp men politikerna behandlar skolan som ett sprintlopp på hundra meter. Det räcker dock inte, de ställer även ut höga häckar på strategiskt utvalda ställen med syfte att göra vårt arbete ännu svårare.

Efter 16 år i skolor i särskilt utsatta områden undrar jag fortfarande hur politikerna tror att vi ska kunna utveckla våra skolor långsiktigt när finansieringen är kortsiktig.

Jag hoppas att mina förslag kan bli en utgångspunkt för förnyad debatt om grundskolans finansiering.

Mitt innerliga tack för att du tog dig tid att läsa

/ Linnea Lindquist

Mina tidigare publikationer

En tickande bomb, en bok om Skolsegregation (2020)

En negativ spiral, kampen om den kommunala skolans resurser (2021)

Nyckeln till grundskolans finansiering (2022)

Läs gärna mina kartläggningar och granskningar på min blogg, www.rektorlinnea.com

Följ mig på:

Facebook, Rektor Linnea

Twitter @rektor_linnea

Instagram, rektor_linnea

Kontakt

Telefon: 073-9827899

Mejl: rektor_linnea@hotmail.com